

3.ÜNİTE

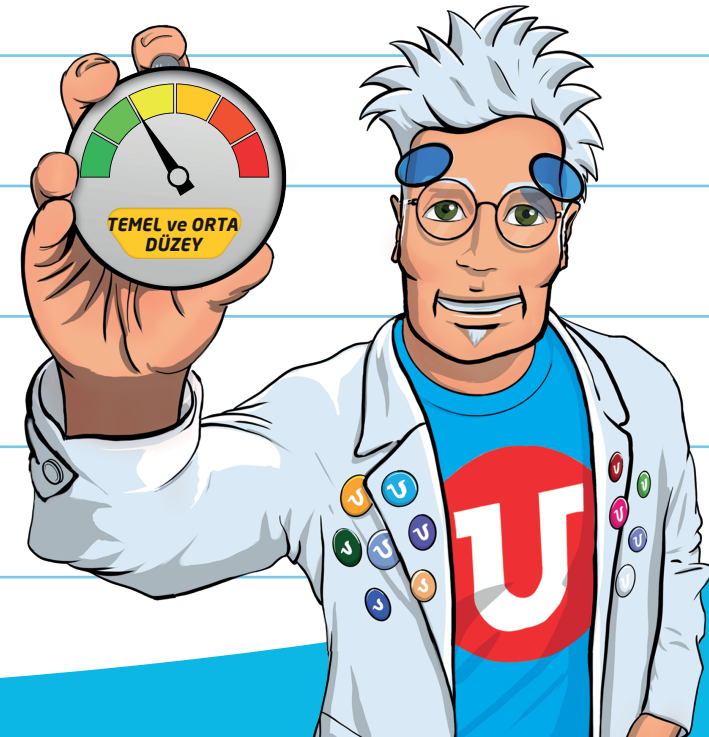
U

TYT Temel ve Orta Düzey Türkçe Soru Bankası

Düşünceyi Geliştirme Yolları

Hilal Evran

DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI

Tanımlama

Karşılaştırma

Örneklendirme

Tanık Gösterme

Sayısal Verilerden Yararlanma

Benzetme

Tanımlama

- Bir kavram veya varlığın ne olduğunun açıklanma-sına tanımlama denir. Genelde açıklayıcı ve tartışmacı anlatım tekniklerin-de tanımlamadan yararlanır. Varlık ya da kavramın okuyucunun zihninde daha belirginleşmesi amaçlanır. Tanım, "Bu nedir?" sorusuna cevap verir.

Örnek:

- “Destanlar, tarihten önce ve tarihin başlangıcı sırasında bir milletin geçirdiği maceraları, yetiştirdiği kahramanları; doğa, evren ve toplum olayları hakkında düşündüklerini ve bunlar karşısında aldığı vaziyetleri anlatan din ve kahramanlık hikâyeleridir.”

Parçada açıklayıcı anlatım tekniği kullanılarak destanlar hakkında bilgi verilmiştir. Ancak bu yapılırken ilk cümlede “Destan nedir?” sorusuna cevap olacak şekilde tanımlamadan yararlanılmıştır.

Karşılaştırma

- Birden fazla varlık ya da kavram arasındaki benzerlik veya farklılıkları ortaya koymak için kullanılan anlatım yoluna karşılaştırma denir. Daha çok tartışma-cı ve açıklayıcı anlatım içinde kullanılan bu yöntem-de, varlıkların farklı ya da ortak yönleri ele alınır.

Örnek:

→ "Konuşma ile yazma farklıdır. Konuşma geçicidir, yazma kalıcı. Konuşma anlıktır, yazma sonsuz. Yazıya geçirilen her şey olduğu gibi korunur. Konuşma ise saman alevi gibi söylendiği anda yitip gider."

Bu parçada "konuşma" ile "yazma" karşılaştırılmış, yazmanın konuşmadan üstün olduğu belirtilmiştir.

→

Örneklendirme

- Bir düşüncenin somut hâle getirilerek daha anlaşılır kılınması için anlatılan konuyla ilgili örnekler verilmesine örneklendirme denir. Düşüncenin anlaşılır ve akılda kalıcı olması amaçlanır. Bazen önce bir örnek verilerek veya fıkra anlatılarak konuya giriş yapılır. Bunlardan hareketle de bir yargıya varılır.

Örnek:

→ “Bir yerde sabit civata gibi dönüp duranların ne kendilerine faydaları vardır, ne çevredekilere. Oysa dünyaya bakalım; her şey değişir, durmadan yol alır. Su, buhar olur, yağmura dönüşür; tohum, baş verir, çiçeğe durur; civciv, pek cılız doğar, kocaman bir horoz olur. Dünyada hiçbir şey durmaz. Bu doğanın bir parçası olan insan neden dursun?”

Bu parçada insanın yerinde durmaması gerektiği görüşünü yazar, doğadan hareketle örneklendirmiştir. Önce görüşünü söylemiş, daha sonra bu görüşünü örneklendirmiştir: Doğada her şey hareket hâlinde ve değişim içindedir, insan da buna ayak uydurmalıdır.

Tanık Gösterme

- Yazarın, savunduğu düşüncenin doğruluğuna oku-yucuyu inandırabilmek için tanınan ve görüşlerine itibar edilen kişilerin sözlerinden alıntı yapılmasına tanık gösterme denir.
- Kişinin sadece ismini yazıda kullanmak, tanık gösterme için yeterli değildir. Bu, örneklendirme olur. Tanık göstermede önemli olan, kişinin sözünü destekleyici olarak kullanmaktır. Bu da kişinin düşüncelerinin tırnak içinde aktarılması ile olur.
- Önce yazar kendi görüşünü verir. Daha sonra bu görüşü kanıtlamak, inandırıcılığı artırmak için, o alanda tanınmış bir kişiden söz edip, o kişinin sözlerine yer verilir.

Örnek:

→ "Deneme, büyük savlar içermez. Daha çok duygu-ya, sezgiye, birikime ve akla dayanır. Denemede yazar kendi birikimini, içinden gelenleri özgürce ak-tarır. Bu nedenle Nurullah Ataç deneme için: "De-neme benim ülkesidir." der. Bu gö-rüşü katılmamak elde değildir."

Bu parçada yazar, deneme yazı türü ile ilgili görüş-lerini aktarmıştır. Görüşlerinin inandırıcı kılmak için bu alanda söz sa-hibi olan ünlü denemeci Nurullah Ataç'tan alıntı yapmış, onun sözlerini aktarmıştır.

Sayısal Verilerden Yararlanma

- Düşüncenin kanıtlanabilmesi için istatistiksel bilgi-lerden, anketlerden ya da grafiklerden yararlanıl-masıdır.

Örnek:

- "Ormanlar, dünyamızın akciğerleri gibidir. Ağaç ve ormanın insan hayatına doğ-rudan ve dolaylı o kadar çok faydası vardır ki... Aklıma gelen birkaçını sıra-la-yayım isterseniz. O zaman ne demek istediğimi daha iyi anlamış olursunuz. Ta-biatın harika, sessiz süpürgeleri ormanlar yaratılmasaydı yaşadığımız dünya tozdan geçilmeyecekti. 1000 m² ladin ormanı yılda 32 ton, kayın ormanı 68 ton ve çam or-manı ise 30-40 ton tozu hüp diye emebilir ve hava-daki zehirli gaz-ları da filtre eder."

Benzetme

→ Bir kavramı ya da varlığı başka bir kavram ya da varlığın özellikleriyle anlatmaya benzetme denir.

Örnek:

→ "Birikimsiz yazarlık saman alevi gibidir. Saman alevi çabucak tutuşup yine çabucak söner. Yazmak için yeterli donanıma sahip olmayan birikimsiz yazarlar da parlamış olsalar bile elbet bir gün saman alevi gibi sönüp giderler."

Parçada, birikimden yoksun yazarlar saman alevi-ne benzetilmiştir. Bunların kalıcı olamayacağı, bu benzetmeden yararlanılarak vurgulanmıştır.

Örnek:

Sanat; bir yansıtma, benzetme ya da taklit etme eğilimidir. Sanat eserlerinde gördüğümüz, doğadır, insandır, hayattır ve sanatçı eserinde bize bunları yansıtır; bir ayna tutar dünyaya sanki. Platon'un Devlet diyalogunda Sokrates, Glaucon'a ressamın yaptığı işi anlatmaya çalışırken "İstersen bir ayna al eline, dört bir yana tut. Bir anda yaptın güneşi, yıldızları, dünyayı, kendini, evinin bütün eşyasını, bitkileri, bütün canlı varlıkları." diyerek ressamın yaptığı işin dünyaya bir ayna tutmak olduğunu söyler ve şairin de ressamdan farklı olmadığını belirtir: "Tragedya şairinin de yaptığı bu değil mi? Benzetme değil mi onun yaptığı da?"

Bu parçanın anlatımıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Benzetmelere yer verilmiştir.
- B) Tanık göstermeye başvurulmuştur.
- C) Karşılaştırma söz konusudur.
- D) Karşıtıklardan yararlanılmıştır.
- E) Tanımlama yapılmıştır.

Örnek:

Gerçek hayatla sanat arasında kronolojik bir fark var. Gerçek hayat önce gelir, sanat ise sonra. Dolayısıyla edebiyat da tabii ki gerçek hayattan daha çok esinlenir. Ancak hayatın hangi coğrafyasından etkilenildiği yazara kalmış bir durum. Ben, hayatın neresi aksıyorsa o bölgeyle ilgileniyorum. Çünkü yazıyla başka ne yapılır, bilmiyorum. Daha doğrusu, yazıyı öyle önemsiyorum ki hayatın aksamayan yönlerini anlatmak için kullanılmasını büyük bir israf olarak görüyorum.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Öznellik ağır basmaktadır.
- B) Karşılaştırmadan yararlanılmıştır.
- C) Gerekçeli yargıya yer verilmiştir.
- D) Saptama söz konusudur.
- E) Örnekleme başvurulmuştur.

Örnek:

Sanat kaygısıyla ve edebî kurallara uyularak meydana getirilmiş ürünlere “edebî eser” denir. Edebî eserler ikiye ayrılır: Nazım, düzyazı. Nazım, belli kurallar içinde ölçülü uyaklı olarak ortaya konan dil ürünlerine verilen addır. Nazım biçiminde meydana getirilmiş eserlere de “manzum eser” ya da “manzume” denir. Her manzume şiir değildir. Şiir bir anlam, tema olduğu hâlde bir biçimsel adlandırma olan manzumeler her zaman şiir tadı vermez ve şiir sayılmaz.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerin hangisinde verilenler kullanılmıştır?

- A) Tanımlama – karşılaştırma
- B) Benzetme – tanımlama
- C) Karşılaştırma – benzetme
- D) Örneklendirme – tanımlama
- E) Karşılaştırma – örnekleme

Örnek:

Görülüyor ki yapıt, bizim o zamanki toplumsal yaşamımızın görücü usulüyle evlenme gibi kötü geleneklerinin vereceği feci sonuçlara karşı uyarıcı bir nitelik taşır. Romantik dönemin gereği ve yazarın ilk kalem denemesi olması yüzünden öyküleyişte gerçeklerden çok hayale kayan bir hava varsa da kullanılan dil, olayların düzeni, kişilerin canlandırılması bakımından yapıt hem kendi zamanındakilerden hem kendinden epeyce sonra yazılmış benzerlerinden epeyce üstündür.

Bu parçada aşağıdakilerin hangisinden yararlanılmıştır?

- A) Benzetmelerden yararlanma
- B) Karşılaştırmaya başvurma
- C) Tanımlamalara yer verme
- D) Sayısal veriler kullanma
- E) Örnekler verme

Örnek:

Koronavirüs salgını bütün dünyayı sardı. Salgının başladığı Çin, öteki ülkelerden önce salgını hemen hemen önledi. Salgında en çok ölüm ABD’de görüldü. Bu ülkede şimdilik yüz binden çok insan öldü. Türkiye’de ölenlerin sayısı dört bini aştı. İran’da günlük yeni vaka sayısı on civarına inmişken hastalığın yeniden tırmanışa geçtiği haberleri geliyor. Bu virüs daha önce karşılaştığımız virüslerden farklı. İnsandan insana çok kolay bulaşıyor. Korona, DNA’sı olmayan bir virüs türü. RNA’sı ve akciğere tutunabileceği uzantıları var. Bizde günlük vakalar binin altına düşmüşken dün ve bugün yeniden binin üstüne çıktı.

Bu parçanın yazarı söylediklerini inandırıcı kılmak için aşağıdakilerden hangisine başvurmamıştır?

- A) Sayısal verilere
- B) Örneklemeye
- C) Karşılaştırmaya
- D) Tanımlamaya
- E) Tanık göstermeye

Örnek:

Bilinen tüm türlerin neredeyse yarısı, karadaki biyoçeşitliliğin yüzde 80'i dâhil olmak üzere ormanlarda yaşamaktadır. Bu çeşitlilik özellikle nadir papağanlardan nesli tükenmekte olan maymunlara kadar tropik yağmur ormanlarında hayatını sürdürür. Yani ormanlar gezegenin hayatla dolu ana sistemleri arasındadır; böcekler ve solucanlar besin maddelerini işleyerek toprağa çevirir, arılar ve kuşlar polen ve tohumları yayarak ormanların zenginliğinin ve sürdürülebilirliğinin devam etmesini sağlar.

Bu parçanın anlatımında özellikle aşağıdakilerden hangisine başvurulmuştur?

- A) Tanık gösterme
- B) Tanımlama
- C) Örnekleme
- D) Betimleme
- E) Tartışma

